

3. 2000թ. ՓՈՐՁՆԱԿԱՆ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԸ 2000 Pilot CENSUS ПРОБНАЯ ПЕРЕПИСЬ НАСЕЛЕНИЯ 2000г.

Հանրապետությունում ստեղծված բարդ սոցիալ-տնտեսական իրավիճակը, առկա ֆինանսական դժվարությունները հնարավորություն չտվեցին փորձնական մարդահամարի նախապատրաստման և անցկացման հետ առնչվող բոլոր գործընթացներն իրականացնել միայն պետական բյուջեի միջոցներով: Փորձնական մարդահամարի նախապատրաստման ու դաշտային աշխատանքների կազմակերպման, իսկ հետագայում նաև բուն մարդահամարի գործընթացի կազմակերպման համար ֆինանսական մեծ օժանդակություն ցուցաբերեց ՄԱԿ-ի Բնակչության հիմնադրամը: Տեխնիկական և մեթոդաբանական նշանակալից աջակցություն ցուցաբերեց ԱՄՆ-ի առևտրի դեպարտամենտի հաշվառումների բյուրոն ԱՄՆ-ի միջազգային զարգացման գործակալության ֆինանսավորմամբ:

Երկրորդ փորձնական մարդահամարի անցկացման տարածք որոշվեց Սպիտակ քաղաքը՝ աղետի գոտուն յուրահատուկ հիմնախնդիրների վերհանման նպատակով և Արարատի մարզի Մրգավետ, Մխչյան, Դիմիտրով, Արաքսավան, Մասիս, Բուրաստան, Բաղրամյան, Մրգավան գյուղերը, որոնք ընտրվեցին Երևանի մոտակայքից՝ մասամբ կրճատելու փորձնական մարդահամարի ծախսերը: Փորձնական մարդահամարի անցկացման վայրի ընտրությունը կատարվեց հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ ընդգրկվի հանրապետության բնակչության (ինչպես քաղաքային, այնպես էլ գյուղական) մեկ տոկոսը:

ՀՀ 2001թ. մարդահամարի նախապատրաստման, անցկացման և նյութերի մշակման աշխատանքների ժամանակացույցի հիման վրա մշակվեց 2000թ. փորձնական մարդահամարի նախապատրաստման և անցկացման աշխատանքների օրացուցային պլանը:

Փորձնական մարդահամարի ծրագիրը (հարցաշարը) ներկայացվեց Հայաստանի Հանրապետության բոլոր նախարարությունների և շահագրգիռ կազմակերպությունների քննարկմանը: Ստացված դիտողությունների ու առաջարկությունների հիման վրա այն ստացավ իր վերջնական տեսքը:

Հարցաշարի հիման վրա մարդահամարի վարչության կողմից մշակվեց

The hard socio-economic conditions, the existing financial difficulties in Armenia made it impossible to realize the preparatory and organizational works only through the state budget means. The UNFPA made great financial assistance in the organization of preparatory and field works of the Pilot Census and later in the conduction process of the main Census.

The Census Bureau of the Department Commerce of USA made a great technical and methodological assistance which was financed by the of US International Development Agency.

The territories for the second Pilot Census conduction were taken city Spitak, aiming to reveal the peculiar problems of the disaster zone; and the Mrgavet, Mktchyan, Dimitrov, Araksavan, Masis, Burastan, Baghramyanyan, Mrgavan villages of Ararat Marz, which were selected from the nearby Yerevan, in order to decrease partly the expenses for the Pilot Census. The selection of the Pilot Census territories were done, taking into consideration the fact, that the one percent of the population (urban and rural) should be included.

On the basis of the program of activities of RA 2001 Census preparation, processing, conduction and data processing the the calendar plan of preparatory and organizing works of 2000 Pilot Census was done.

The Pilot Census program (content of questionnaire) was introduced to all the Ministries of the Republic of Armenia and interested organizations' discussion. On the basis of the received comments and propositions it got its final form.

On the basis of the questionnaire's content 3 forms of 2000 Pilot Census were worked out by the Census Department: Form A, Form G. (for temporary present), and Form H (institutional).

The following documentations were worked out and presented to the confirmation of RA State Statistical Board:

Создавшаяся в республике сложная социально-экономическая обстановка, имеющиеся финансовые затруднения не дали возможности подготовки и проведения пробной переписи населения осуществить ее только средствами государственного бюджета. Для подготовки пробной переписи населения и организации полевых работ, а в дальнейшем и организации переписи населения большую финансовую помощь оказал фонд населения ООН. Техническую и методологическую помощь оказало бюро учета международных программ департамента торговли США.

Вторую пробную перепись было решено провести в городе Спитак с целью выявления свойственных зоне бедствия проблем и селах Мргавет, Мхчан, Димитров, Араксаван, Масис, Бурастан, Баграмян, Мргаван марза Арарат, которые были выбраны, чтобы частично сократить затраты на пробную перепись населения. Выбор места проведения пробной переписи был сделан в связи с тем, чтобы охватить один процент как городских так и сельских жителей республики.

На основании хронологии подготовки проведения и обработки материалов переписи населения РА 2001г. был составлен календарный план подготовки и проведения пробной переписи населения 2000г.

Программа (опросный лист) испытательной переписи была представлена на обсуждение всем Министерством РА и заинтересованным организациям. На основании полученных замечаний и предложений она получила свой окончательный вид.

На основании вопросов со стороны управления пробной переписи населения было обработано 3 формы опросных листов:

Форма А, форма Ж для временно проживающих, Форма и Х для групповых, институциональных. В государственный совет статистики РА на утверждение были обработаны и представлены:

2000թ. փորձնական մարդահամարի 3 հարցաթերթ՝ ՁևԱ, ՁևԺ (ժամանակավոր գտնվողի), ՁևԽ (խմբային, ինստիտուցիոնալ):

Մշակվեցին և ՀՀ վիճակագրության պետական խորհրդի հաստատմանը ներկայացվեցին՝

- Փորձնական մարդահամարի կազմակերպչական և մեթոդաբանական հիմնական դրույթները,

- Քաղաքներում և խոշոր գյուղերում (5000 և ավելի բնակչությամբ) տների (շինությունների) ցուցակների և գյուղական համայնքներում գյուղական բնակավայրերի ցուցակների կազմման վերաբերյալ ցուցումները,

- Գյուղական բնակավայրերի և դրանց տարածքում գտնվող այլ բնակատեղիների ցուցակների կազմման հրահանգը և ձևերը,

- 2000թ. փորձնական մարդահամարն անցկացնելու կազմակերպական պլանի կազմման հրահանգն ու ձևերը (1Կ - 9Կ),

- 2000թ. փորձնական մարդահամարն անցկացնելու և մարդահամարի հարցաթերթերը (ՁևԱ, ՁևԺ, ՁևԽ) լրացնելու կարգի մասին հրահանգը,

- Հաշվարարի, հրահանգիչ-հսկիչի, մարդահամարային տեղամասի վարիչի հուշատետրերը, հաշվային, հրահանգչական, մարդահամարային տեղամասի և մարզի (տարածաշրջանի) ամփոփ տեղեկագրերը, ինչպես նաև հաշվառման հսկողությունն ապահովող փաստաթղթեր,

- Փորձնական մարդահամարի ելքային աղյուսակների ցանկը,

- Ազգերի, ազգությունների և ժողովուրդների կոդավորման ձեռնարկը,

- Լեզուների կոդավորման ձեռնարկը,

- Երկրների ազգային դասակարգիչը,

- Տնտեսական գործունեության տեսակների միջազգային դասակարգիչը,

- Ջբաղմունքների մոդելային բառարան՝ միջազգային դասակարգիչը,

- Վարչատարածքային միավորների բաժանման ազգային դասակարգիչը,

- Փորձնական մարդահամարի ՁևԱ, ՁևԺ, ՁևԽ հարցաթերթերի լրացման ճշտությունը ստուգելու, կոդավորելու և սխալների արձանագրությունների հետ աշխատելու կարգի մասին հրահանգը,

- Մարդահամարի ՁևԱ, ՁևԺ, ՁևԽ հարցաթերթերի տվյալների մուտքագրման հրահանգը:

Ըստ օրացուցային պլանի

- *The main organizational and methodological regulations of Pilot Census;*

- *Directions to make a list of houses (constructions) in cities and big villages (with population 5000 people and more) and to make a list of rural settlements in rural communities;*

- *Instructions and forms of making lists of rural residencies and other dwellings in that area;*

- *Regulations and forms (1K-9K) of making organizational plan to the Pilot Census in 2000;*

- *Directions to take the Pilot Census in 2000 and for the filling in the Census questionnaires (Form A, Form G, Form Kh).*

- *The notebooks of the enumerator, the instructor, the census area manager; summary lists for enumerator, the instructor, the census area manager, district area and Marz, as well as documents that provide with the control of count;*

- *The list of output tables of Pilot Census;*

- *Handbook of encoding nations, ethnicities and peoples;*

- *Handbook of coding languages;*

- *National classifier of the countries;*

- *International classifier of economic activities;*

- *International classifier – model dictionary of occupations;*

- *National classifier of administrative - territorial units;*

- *Instructions on the order of checking the filling of Pilot Census questionnaires (Form A, Form G, Form Kh), the order of encoding and works with the records of mistakes;*

- *Manual of keying the Pilot Census questionnaires (Form A, Form G, Form Kh).*

According to the calendar plan the Pilot Census had been organized in three stages:

- *preparatory works,*

- *the census taking,*

- *the data processing.*

In order to organize the preparatory works for taking a census the schematic map of the city Spitak was used which was prepared by “The Center of Cartography and Geodesy”.

- Основные организационные и методологические положения пробной переписи населения

- Указания о составлении списков домов (строений) городов и больших сел (5000 и более жителей), и списков населенных пунктов сельских общин

- Инструкция и формы составления списков сельских населенных пунктов и, находящихся на их территории других населенных пунктов.

- Инструкция и виды (1К–9К) составления организационного плана проведения пробной переписи населения 2000г.

- Инструкция по порядку заполнения опросных листов (Форма А, Форма Ж, Форма Х) и проведению пробной переписи 2000г.

- Документы, обеспечивающие контроль за учетом, а также счетные инструкторские сводные ведомости переписного участка и марза (района), записные книжки заведующего переписным участком, инструктора-контролера и счетчика.

- Перечень исходных таблиц пробной переписи населения.

- Пособие по кодированию наций, национальностей, народностей

- Пособие по кодированию языков

- Национальный классификатор стран.

- Международный классификатор видов экономической деятельности

- Модельный словарь занятий, международный классификатор.

- Национальный классификатор деления административно-территориальных единиц

- Инструкция о порядке работы с протоколами кодирования и ошибок, проверки правильности заполнения Формы А, Формы Ж, Формы Х опросных листов пробной переписи населения.

- Инструкция ввода данных переписных листов Формы А, Формы Ж, Формы Х.

По календарному плану пробная перепись населения состояла из 3 этапов

- Подготовительные работы

- Проведение переписи населения

փորձնական մարդահամարը բաղկացած էր 3 փուլերից՝

- նախապատրաստական աշխատանքներ,
- մարդահամարի անցկացում,
- նյութերի մշակում:

Մարդահամարի անցկացման նախապատրաստական աշխատանքները կազմակերպելու համար օգտագործվեց «Պետղեզիայի և քարտեզագրման կենտրոն» ՓԲԸ-ի կողմից 1997թ. պատրաստված Սպիտակ քաղաքի սխեմատիկ հատակագիծը:

2000թ. հուլիսի 1-ի դրությամբ ՀՀ Ազգային վիճակագրական ծառայության Լոռու մարզային վարչության Սպիտակի տարածքային բաժնի և Արարատի մարզային վարչության կողմից իրականացվեցին բնակչության հաշվառման ստուգումներ Սպիտակ քաղաքի 30 բազմաբնակարան շենքերում ու առանձնատներում, և Արարատի մարզի գյուղական համայնքներում՝ ընտրված 8 համայնքների տնտեսական գրքերի համաձայն: Սպիտակ քաղաքում կազմվեցին տների (չհնութունների) ցուցակներ, այդ աշխատանքի կատարման համար ընդգրկված և իրահանգավորված ցուցակագրողների կողմից, իսկ Արարատի մարզի գյուղական համայնքներում կազմվեցին գյուղական բնակավայրերի և դրանց տարածքում գտնվող այլ բնակատեղերի ցուցակներ՝ գյուղապետերի աշխատակազմերի քարտուղարների կողմից: Ցուցակագրման ժամանակ ցուցակագրողների կողմից կատարվեցին նաև իրենց հատկացված տեղամասի սխեմատիկ հատակագծերի ձգարտումներ, քանի որ Սպիտակ քաղաքի տեսքում 1997թ. հետո տեղի էին ունեցել զգալի փոփոխություններ: Բացի այդ, քաղաքում տեղակայված շուրջ 4000 ժամանակավոր վագոն-տնակներ նշված չէին հատակագծի վրա, որի պատճառով լրացուցիչ դժվարություններ առաջացան ցուցակագրման աշխատանքներում և՛ ժամանակի, և՛ ցուցակագրողների ծանրաբեռնվածության նորմաների առումով:

Ընտրված տարածքներում տների ու գյուղական բնակավայրերի լրացված ցուցակների հիման վրա կազմվեցին փորձնական մարդահամարի անցկացման կազմակերպման պլանները: Համաձայն կազմակերպման պլանի՝ տեղերում ստեղծվեցին 2 մարդահամարային, 25 հրահանգչական և 131 հաշվային տեղամասեր: Կազմակերպման պլանով սահմանված ժամկետներում իրականացվեց փորձնական մարդահամարի անցկացման համար անհրաժեշտ ժամա-

The subdivision of Lori Marz Agency of NSS RA in Spitak and Ararat Marz Agency of NSS RA made a check-up of population count in 30 tenement-houses and detached houses of the city Spitak. The check-up was made in the village communities of the Ararat marz, too, according to the community books of chosen 8 communities. In the city Spitak lists of houses (constructions) were prepared by persons specially recruited for this work and trained. And in the village communities of Ararat Marz the list of village residencies and other dwellings in that area was made by secretaries of village communities. While making the lists of houses in Spitak the registrars also updated the part of schematic map allotted to them, as after 1997 there has been considerable changes in the city territory. Besides, about 4000 temporary wagon-houses situated in the city were not mentioned on the map. This was the reason of some extra problems arisen while making the lists, problems of time and of the workload norms of the registrars as well.

The organizational plans of taking the Pilot Census were made on a basis of the already prepared lists of houses and rural settlements for the chosen territories. According to the organizational plan 2 census, 25 instructional and 131 enumeration unites were set up on these territories. In terms set by the organizational plan the temporary personnel necessary for taking the Pilot Census was recruited and trained on the order of taking a census and filling in the questionnaires.

With the immediate assistance of the mayor of city Spitak and the community leaders offices were given to set up census and instructional unites.

During the preparation of the Pilot Census some actions of publicity campaign were carried out: radio programs were organized, posters, various calendars that elucidate and attach the importance of Census taking and population participation were published.

- Обработка материалов.

Для организации подготовительных работ по проведению переписи населения был использован подготовленный в 1997г. со стороны ЗАО «Центр геодезии и картографии» схематический план г. Спитак.

По состоянию на 1 июля 2000г. со стороны Национальной статистической службы РА спитакского регионального отдела Лорийского марзового управления Национальной статистической службы Армении в 30-и многоквартирных домах и индивидуальных строениях и согласно экономическим книгам восьми отобранных общин в сельских общинах Араратского марза были осуществлены проверки по учету населения. В городе Спитаке списки домов, строений были составлены со стороны привлеченных и проинструктированных для выполнения этой работы регистраторов. А в сельских общинах марза Арарат и их окрестностях списки населенных пунктов были составлены секретарями администраций старост. При составлении списков регистраторами были уточнены схематические планы, т.к. на территории города Спитак, после 1997г. были значительные изменения. Кроме того устновленные в городе около 4000 временных вагон-домиков, не были отмечены на систематических планах, из-за чего появились дополнительные затруднения как в деле составления списков так и в плане времени и перегруженности в работе.

На основании заполненных списков домов и сельских населенных пунктов в отобранных территориях были составлены организационные планы проведения переписи населения. Согласно организационному плану на местах были созданы 2 переписных, 25 инструкторских и 131 счетных участка. За срок, устновленный организационным планом был осуществлен набор необходимых временных работников, которые должны были провести пробную перепись населения. Проведено было также их обучение (инструктаж) по проведению переписи населения и заполнению опросных листов.

При непосредственном содей-

նակավոր աշխատակազմի հավաքագրում և նրանց ուսուցում (հրահանգավորում) մարդահամարի անցկացման և հարցաթերթերի լրացման կարգի վերաբերյալ:

Սպիտակի քաղաքապետի և համայնքների ղեկավարների անմիջական աջակցությամբ տրամադրվեցին ծառայողական սենյակներ՝ մարդահամարային և հրահանգչական տեղամասերը տեղակայելու համար:

Փորձնական մարդահամարի նախապատրաստման ընթացքում բնակչության շրջանում տարվեցին զանգվածային-բացատրական աշխատանքներ կազմակերպվեցին ռադիոհաղորդումներ, տպագրվեցին մարդահամարի անցկացումն ու բնակչության մասնակցությունը կարևորող և լուսաբանող պլակատներ, տարբեր օրացույցներ և այլն:

Հաջորդ փուլը փորձնական մարդահամարի դաշտային աշխատանքների անցկացումն էր: 2000 թ. սեպտեմբերի 2-ից 4-ը հաշվարարների կողմից իրականացվեցին տների (շինությունների) նախնական շրջազայությունները, որի ժամանակ հաշվարարները այցելելով իրենց տեղամասը կազմող բոլոր տները, համապատասխան գրանցումներ կատարեցին իրենց հուշատետրերում՝ ճշտելով տներում բնակչության նախնական թվաքանակը: Նրանք նաև տեղեկացրեցին բնակչությանը կայանալիք փորձնական մարդահամարի անցկացման ժամկետների մասին:

2000թ. սեպտեմբերի 6-15-ը անցկացվեց փորձնական մարդահամար: Հաշվարարները, այցելելով տները, լրացրեցին մարդահամարի հարցաթերթերը բնակչությանը հարցում կատարելու միջոցով: Սեպտեմբերի 16-18-ը անցկացվեց ընտրանքային վերահսկիչ շրջազայություն, որի նպատակն էր ապահովել բնակչության համընդգրկունությունը մարդահամարի ընթացքում: Ընտրանքային վերահսկիչ շրջազայությունն ընդգրկեց յուրաքանչյուր հաշվային տեղամասի բնակելի շինությունների 10 տոկոսը:

Փորձնական մարդահամարի հաշվառման 10-օրյա ժամանակաընթացքում աշխատանքներն ընթացան նախատեսված կարգով՝ տեղերում ապահովված էր անմիջական խորհրդատվական և տեխնիկական աջակցությունը, ինչպես նաև հեռահաղորդագրությունների միջոցով մարդահամարային տեղամասերից մարդահամարի վարչություն տեղե-

The next stage was conduction of the field works of the Pilot Census. In 2000, from the 2nd till 4th of September, the enumerators made initial visits of the houses (constructions). During this visiting all the houses of their area they made corresponding notes in their notebooks, defining the initial number of population in each house. They also informed the population about the terms of the upcoming Pilot Census conduction.

The Pilot Census was taken from the 6th to 15th of September in 2000. The enumerators filled in the census questionnaires visiting the houses, by means of population interrogation. From the 16th till the 18th of September post-enumeration control round took place. Its aim was to ensure the complete count of population during the Pilot census. The control round included 10 percent of dwelling constructions of each enumeration unit.

In ten days' period of the Pilot Census the activities were carried out in the envisaged order: direct advisory and technical assistance was provided on spot, as well as receiving of information on difficulties, shortcomings and undertaken measures which took place in questionnaires filled in by enumerators from census units to the Census department through telegraphic means during each day.

Since October 10, 2000, the census materials were transferred to Yerevan and were stored in a special room of the RA NSS prescribed for this aim.

The coding of the information collected during Pilot Census was implemented from October 10 to November 6, 2000, as well as the checking and the clarification of the questionnaires' logical ties. For carrying out these activities a working group of 16 persons was composed. The group members passed training course about the instructions referred to the necessity and order of collected information, the utilization of coding manuals and developed instructions for the implementation of the above-mentioned activities.

From October 23 to November 23, 2000, the information on encoded questionnaires was entered into the

ствии мэра г. Спитака и руководителей общин для инструкторных и переписных участков были предоставлены служебные комнаты.

В течении подготовки пробной переписи населения в районах были проведены массово-объяснительные работы, организованы радиопередачи, напечатаны разные календари, плакаты, которые освещали важность участия населения в проведении переписи населения, и самой переписи населения.

Следующий этап пробной переписи населения - проведение полевых работ. С 2-4 сентября 2000г. счетчиками был осуществлен предворительный обход домов, строений, во время которых посетили все дома, находящиеся на их участке, сделали соответствующие записи в своих записных книжках, уточняя на местах первоначальное число жителей. Они сообщили также жителям о сроках проведения предстоящей пробной переписи населения.

С 6-15 сентября была проведена пробная перепись населения. Посещая дома, опрашивая жителей, счетчики заполняли опросные листы переписи населения. С 16-18 сентября был проведен выборочный контрольный обход, цель которого обеспечить охват населения в период переписи населения. Выборочный контрольный обход охватил 10 процентов жилых строений каждого счетного участка.

В течении десяти дней пробной переписи населения работа шла по предусмотренному порядку: на местах было обеспечено непосредственное консультационное и техническое содействие, а также получение информации в управлениях переписи населения из переписных участков.

До 10 октября 2000г. материалы переписи населения были отправлены в Ереван и складывались в специальных, выделенных с этой целью комнатах управления переписи населения НСС РА.

С 10 октября по 6 ноября 2000г. осуществилось кодирование информации, собранной во время экспериментальной переписи населения, а также проверка и уточнение логи-

կատվության ստացումը՝ յուրաքանչյուր օրվա ընթացքում հաշվարարների կողմից լրացված հարցաթերթերում առաջացած դժվարությունների, տեղ գտած թերությունների և ձեռնարկված միջոցառումների վերաբերյալ:

Մինչև 2000թ. հոկտեմբերի 10-ը մարդահամարի նյութերը տեղափոխվեցին Երևան և պահեստավորվեցին ՀՀ ԱԿՏ-ի մարդահամարի վարչության՝ այդ նպատակով հատկացված հատուկ սենյակում:

2000թ. հոկտեմբերի 10-ից նոյեմբերի 6-ն իրականացվեց փորձնական մարդահամարի ժամանակ հավաքագրված տեղեկատվության կողավորումը, ինչպես նաև հարցաթերթերում տրամաբանական կապերի ստուգումն ու ճշգրտումը: Այդ աշխատանքների համար հավաքագրվեց 16 հոգուց բաղկացած ժամանակավոր աշխատանքային խումբ: Խումբը հրահանգավորվեց, ինչի նպատակն էր խմբի անդամներին բացատրել հավաքագրված տեղեկատվության կողավորման և ստուգման անհրաժեշտությունն ու կարգը, ինչպես նաև այդ աշխատանքներն իրականացնելու համար դասակարգիչներից, կողավորման ձեռնարկներից և մշակված հրահանգից օգտվելու կարգը:

2000թ. հոկտեմբերի 23-ից նոյեմբերի 23-ը կենտրոնացված կարգով իրակա-նացվեցին կողավորված հարցաթերթերի տվյալների մուտքագրումը համակարգիչ, որի արդյունքում ձևավորվեց 2000թ. փորձնական մարդահամարի սկզբնական տեղեկատվական բազան: Տեղեկատվական բազայի խմբագրման ծրագրի համար գրվեց տեխնիկական առաջադրանք, որը հարցաթերթի բոլոր հարցերն իրար տրամաբանորեն կապող մի ամբողջական համակարգ էր: Դրա հիման վրա ծրագրավորողների կողմից մշակվեց խմբագրման (սխալների ճշգրտման և ավտոմատ ուղղման) մեքենայական ծրագիրը: Տվյալների մուտքագրման, սկզբնական բազայի ճշգրտման և աղյուսակների ստացման համար կիրառվեց նոր ծրագրային փաթեթ՝ CSPro-ն, որն առաջարկվել էր ԱՄՆ-ի Հաշվառումների բյուրոյի միջազգային զարգացման ծրագրերի վարչության կողմից: Փաթեթը բաղկացած էր տվյալների մուտքագրման, տեղեկատվական բազայի ճշգրտման և աղյուսակների ստացման մասերից: CSPro համակարգն առավել ձկուն էր մարդահամարի մեքենայական մշակման աշխատանքները կազմակերպելու համար, քանի որ ծրագրային փաթեթը

computer; as a result of which the primary dataset of 2000 Pilot Census was formed. For editing of the dataset program technical task was developed, which was an integral system logically connecting all the points of the questionnaire with each other. On the basis of it the mechanical program of data editing (verification of errors and automatic correction) was developed by the programmers. A new software package (CSPro) for the data entry, editing of the primary dataset and development of the output tables was applied, which was proposed by BUCEN. The package consists of parts on data entry, verification of dataset and the development of tables.

CSPro system was more flexible for organizing activities on automatic development of census as software package was especially envisaged for census and statistical researches. That's why the programs developed by CSPro system worked quicker with large information basis, with the exception of Bach Edit part.

According to the content of questionnaire on the basis of the Data Dictionary part of the CSPro program a data dictionary was worked out, on the basis of which through the same system Entry Data part were created types of data entry. For each of the three types of the questionnaires (Form A, Form G, Form Kh) relevant screens on entry were worked out and instruction for using entry program was developed. After finishing the data entry of the questionnaires the information was transferred through magnetic bearers and was compiled in a separate computer, where separate files were united on each folder and the above mentioned dataset of Pilot Census was created.

During the Pilot census a new way of data controlling and automatic editing was used, which not only discovers the errors of dataset but also corrected them. During the previous Pilot Census the applied program of logical control was done by records on errors on the basis of which the corrected data again were entered into the computer. But the discussions with the experts showed that the correction of the errors in this way lasted very long. Besides because of human interference, new errors were revealed. Tak-

ческой связи в опросных листах. Для проведения этой работы был сделан набор группы из шестнадцати временных работников. Группа получила инструкции, цель которых было объяснение членам группы кодирования собранной информации и необходимость проверки и порядка, порядок использования обработанных инструкций и пособий кодирования, классификаторов для осуществления этих работ.

С 23 октября по 23 ноября централизованным образом осуществился ввод в компьютер данных опросных листов, в результате чего формировалась начальная информационная база пробной переписи населения. Для редактирования программы информационной базы было написано техническое задание, которое явилось целостной системой, логически связывающей все вопросы переписного листа. На этом основании программистами была обработана редакционная (уточнение данных и автоматическое исправление) машинная программа. Для ввода данных и уточнения начальной базы и получения таблиц применили новый пакет программы CSPro, который был предложен со стороны Управления программ международного развития бюро учета США. Пакет состоял из частей ввода данных, уточнения информационной базы и получения таблиц.

Система CSPro более гибка для организации работ машинной обработки переписи населения т. к. предусмотрен для исследований переписи населения и статистики. По этому, написанные системой CSPro программы, быстрее работают с большой информационной базой, исключая часть Bach Edit.

На основе части программы Data Dictionary согласно вопросам опросного листа был обработан словарь данных, на основе которой посредством части системы Entry data были созданы формы ввода данных. Из трех форм А, Ж, Х, для каждой из них был обработан соответственный экран ввода, записаны программы инструкции пользования ввода данных. После окончания ввода данных опросного листа информация магнитными носителями переводится и накапливается в отдельном ком-

հատուկ նախատեսված էր մարդահամարների և վիճակագրական հետազոտությունների համար: Այդ պատճառով CSPro համակարգով գրված ծրագրերն ավելի արագ են աշխատում մեծ տեղեկատվական բազաների հետ, բացառությամբ փաթեթի Bach Edit մասի:

Հարցաթերթերի հարցերին համապատասխան CSPro ծրագրի Data Dictionary մասի հիման վրա մշակվեց տվյալների բառարան, որի հիման վրա նույն համակարգի Entry Data մասի միջոցով ստեղծվեցին տվյալների մուտքի ձևեր: Հարցաթերթերի երեք ձևերից՝ ՁևԱ, ՁևԺ, ՁևԽ, յուրաքանչյուրի համար մշակվեցին մուտքի համապատասխան էկրաններ, և գրվեց մուտքագրման ծրագրից օգտվելու հրահանգ: Հարցաթերթի տվյալների մուտքագրումն ավարտելուց հետո տեղեկատվությունը մագնիսական կրիչների միջոցով տեղափոխվեց և կուտակվեց առանձին համակարգի մեջ, որտեղ յուրաքանչյուր պայուսակի վերաբերյալ առանձին ֆայլերը միավորվեցին և ստեղծվեց փորձնական մարդահամարի վերը նշված տեղեկատվական բազան:

Փորձնական մարդահամարի ժամանակ կիրառվեց տեղեկատվական բազայում տվյալների հսկման և ավտոմատ ուղղման նոր եղանակ, որը ոչ միայն հայտնաբերում էր բազայի սխալները, այլև ուղղում դրանք: Նախկին փորձնական մարդահամարի ժամանակ կիրառված տրամաբանական հսկման ծրագիրը կազմում էր սխալների արձանագրություն, որի հիման վրա ուղղված տվյալները նորից մուտքագրվում էին համակարգիչ: Սակայն, փորձագետների հետ քննարկումները ցույց տվեցին, որ այդ եղանակով սխալների ուղղումը շատ երկար էր տևում: Բացի այդ, մարդու միջամտության պատճառով նոր սխալներ առաջանալու հավանականություն էր ի հայտ գալիս: Հաշվի առնելով այս թերությունները, 2000թ. փորձնական մարդահամարի համար գրվեց սխալների ավտոմատ ուղղման ծրագիր, որը հնարավորություն տվեց տեղեկատվական բազայի սխալների նկատմամբ կիրառել միանշանակ մոտեցում: Տեղեկատվական բազայի մեքենայական մշակման այս փուլն ապահովեց CSPro ծրագրային փաթեթի Bach Edit Application մասը:

2000թ. փորձնական մարդահամարի 60 էլքային աղյուսակները ստացվեցին CSPro ծրագրային փաթեթի Crosstab-ի միջոցով: Քանի որ այն չունեի արտաքին տեսքի ձևավորման ձևուն հնարավորություններ, աղյուսակները տեղափոխվեցին և ավարտուն տեսքի

ing into account these shortcomings the program of the automatic errors correcting was worked out for Pilot Census 2000, which enabled to apply simple approach towards the errors of dataset. The Bach Edit Application part of CSPro program package provided mechanical development of dataset. 60 output tables of Pilot Census 2000 were developed through Cross tab of CSPro software package. As it didn't have flexible possibilities of design, the tables were transferred and were finalized in Microsoft Word. Some complicated but important tables were left out from the list of the tables, which were made not by simple crossing of the questions through Cross tab but by several stages; separate programs were developed through CSPro only after which it become possible to use Cross tab and get the above mentioned tables.

At the beginning of February, 2001, the first initial tables were produced and this process was finished on April, 2001. As it was mentioned they were 60 of them and were distributed in the following 8 chapters.

1. *The population distribution according to the place of residence (2 tables).*
2. *Demographic characteristics of population (5 tables).*
3. *Educational attainment of population (2 tables).*
4. *Socio-economic characteristics of population (14 tables).*
5. *The population according to ethnicity and language (10 tables).*
6. *The number and composition of households (5 tables).*
7. *Population migration (7 tables).*
8. *Housing and living conditions of households (15 tables).*

24 of the output tables of the Pilot Census 2000 were published in the material entitled "The results of the Pilot Census, conducted in the RA from September 6-15, 2000", which was placed on the Website of the NSS RA.

As the Pilot Censuses are conducted to test the methodology, organizational activities, the data processing programs, census related materials and technological processes, so their results don't have practical use.

պիուտեր, где отдельные файлы о каждой сумке объединились и преобразовались в информационную базу экспериментальной переписи.

Во время пробной переписи населения использовался новый способ контроля данных информационной базы и автоматического исправления, который не только обнаруживает ошибки базы, но и исправляет их. Во время предыдущей пробной переписи населения примененная программа логического контроля составила протокол ошибок, на основании которого исправленные данные заново вводились в компьютер. Однако обсуждения с экспертами показали, что исправление ошибок этим способом продолжается очень долго. Кроме этого, из-за вмешательства человека появляется вероятность новых ошибок. Имя ввиду эти недочеты, для пробной переписи населения 2000г. была написана программа автоматического исправления, которая давала возможность применения однозначного подхода к исправлению ошибок информационной базы. Этот этап машинной обработки и информационной базы обеспечения CSPro часть программного пакета Bach Edit Application пробной переписи населения.

В 2000г. 60 исходных таблиц пробной переписи получили средством Crosstab программного пакета CSPro. Так как она не имела гибкой возможности оформления внешнего вида, таблицы были перемещены и окончательному виду приведены в среде Microsoft Word. Из перечня таблиц вне остались несколько сложных, но важных таблиц, которые получились не простым средством скрещивания Crosstab. Программой CSPro были написаны отдельные программы, после чего стало возможным испытать Crosstab и получить выше указанные таблицы.

В начале февраля 2001г были получены первые исходные таблицы. Процесс получения таблиц закончился в апреле 2001г. Как было указано их было 60, которые были распределены в следующих 8 отделах.

1. 2 таблицы о распределении населения по местожитель-

բերվեցին Microsoft Word-ի միջավայրում: Աղյուսակների ցանկից դուրս մնացին մի քանի բարդ, բայց կարևոր աղյուսակներ, որոնք ստացվում էին ոչ թե հարցերի պարզ խաչաձևումով՝ Crosstab-ի միջոցով, այլ մի քանի փուլերով. CSPro-ի միջոցով գրվեցին առանձին ծրագրեր, որից հետո միայն հնարավոր եղավ կիրառել Crosstab-ը և ստանալ վերոհիշյալ աղյուսակները:

2001թ. փետրվարի սկզբին ստացվեցին առաջին ելքային աղյուսակները: Աղյուսակների ստացման գործընթացն ավարտվեց 2001թ. ապրիլ ամսին: Ինչպես նշվեց, դրանք 60-ն էին և բաշխված էին հետևյալ 8 բաժիններով՝

1. Բնակչության բաշխումն ըստ բնակավայրերի՝ 2 աղյուսակ,
2. Բնակչության ժողովրդագրական բնութագրերը՝ 5 աղյուսակ,
3. Բնակչության կրթական մակարդակը՝ 2 աղյուսակ,
4. Բնակչության սոցիալ-տնտեսական բնութագրերը՝ 14 աղյուսակ,
5. Բնակչությունն ըստ ազգության և լեզվի՝ 10 աղյուսակ,
6. Տնային տնտեսությունների թիվն ու կազմը՝ 5 աղյուսակ,
7. Բնակչության միգրացիան՝ 7 աղյուսակ,
8. Տնային տնտեսությունների բնակարանային և բնակության պայմանները՝ 15 աղյուսակ:

2000թ. փորձնական մարդահամարի ելքային աղյուսակներից 24-ը տպագրվեց «ՀՀ 2000թ. սեպտեմբերի 6-15 անցկացված փորձնական մարդահամարի ՀՀ ԱՎԾ-ի արդյունքները» հրապարակման մեջ, որը տեղադրվեց նաև ՀՀ ԱՎԾ-ի ինտերնետային էջում:

Քանի որ փորձնական մարդահամարներն անց են կացվում հիմնական մարդահամարի մեթոդաբանությունը, կազմակերպական աշխատանքները, մարդահամարի նյութերի մշակման ծրագրերն ու տեխնոլոգիական գործընթացները փորձարկելու համար, ապա դրանց արդյունքները գործնական կիրառություն չունեն:

Փորձնական մարդահամարի արդյունքներով կատարվեցին համապատասխան եզրահանգումներ՝ մասնավորապես կազմակերպչական, մեթոդաբանական հիմնախնդիրների, մարդահամարային փաստաթղթերի կատարելագործման, նյութերի մեքենայական մշակման տեխնոլոգիական գործընթացների վերաբերյալ, ինչը հաշվի առնվեց ՀՀ 2001թ. մարդահամարի նախապատրաստման, անցկացման և նյութերի մշակման ժամանակացույցում:

Relevant conclusions were drawn from the results of the Pilot Census, especially conclusions were connected with organizational, methodological issues, improvement of census documentation, technological processes of data processing, which were taken into consideration in the time-table of RA Census 2001 preparation, implementation and data processing .

Changes were especially made:
- *The Census questionnaires of Form A, Form G (temporary resident) and Form Kh (group institutional) were united in one common questionnaire.*

- *The design of RA 2001 Census questionnaire .*

- *The average workload norms of census personnel : the enumerators workload -385 residents in cities instead of 350-ies; in rural places – 275 residents instead of 250-ies and maximum workload of the instructor in cities - 2000 person instead of 1800. The maximum in the Census units of cities- 22000 pers. instead of 16000, in rural places – 17000 instead of 13000.*

- *The time limits of working out the organizational plan.*

- *The work duration of deputies of the heads of marz Agencies NSS RA and their district subdivisions on census activities - 8 months instead of 12 ones.*

- *The time – limit of primary visits of houses (buildings) (one day was added) and post enumeration control round (one day was added).*

- *The time limits of receipt of materials on census.*

The order and the technologies of censusdata processing.

ստվու.

2. 5 таблиц об демографической характеристике населения.

3. 2 таблицы об образовательном уровне населения.

4. 14 таблиц о социально-экономической характеристике населения.

5. 10 таблиц о населении по национальности и языку.

6. 5 таблиц о количестве и составе домашних хозяйств.

7. 7 таблиц о миграции населения.

8. 15 таблиц о квартирных и жилищных условиях домашних хозяйств.

24 исходные таблицы пробной переписи населения были напечатаны в публикации “Результаты НСС РА пробной переписи населения РА, проведенной 6-15 сентября 2000г., которая была помещена также на странице в интернете “Национальной статистической службы РА”.

Так как пробная перепись населения проводилась для опробирования технологических процессов, обработки материалов переписи населения, организационных работ методологии основной переписи населения, то их результаты не имеют практического значения.

По результатам пробной переписи были сделаны соответственные выводы, в частности об организационных, методических основных задачах совершенствования переписных документов, о машинной обработке технологических процессов, что имело место при подготовке и проведении переписи населения РА 2001г. в хронологической обработке материалов. В частности изменились:

· Переписные листы формы А и Ж (временно находящихся) и Х (группового институционального) сгруппировали в один единый переписный лист.

· Дизайн переписного листа переписи населения РА 2001г.

· Средние нормы рабочей нагрузки переписных кадров: 385 жителей вместо бывших 350-и в городах, 275 жителей вместо бывших 250-и в сельских местностях. Рабочая максимальная нагрузка контроллера

3. Փորձնական մարդահամարները-The Pilot 1 Censuses-Испытательные переписи населения.

Մասնավորապես փոփոխվեցին.

- մարդահամարի ՁևԱ, ՁևԺ (ժամանակավոր գտնվողի), ՁևԽ (խմբային, ինստիտուցիոնալ) հարցաթերթերը խմբավորվեցին մեկ միասնական հարձցաթերթի մեջ,

- ՀՀ 2001թ. մարդահամարի հարցաթերթի դիզայնը,

- մարդահամարային կադրերի ծանրաբեռնվածության միջին նորմաները. հաշվարարներինը քաղաքներում՝ 385 բնակիչ, նախկին 350-ի փոխարեն, գյուղական վայրերում՝ 275 բնակիչ, նախկին 250-ի փոխարեն, իսկ հրահանգիչ-հսկիչի առավելագույն ծանրաբեռնվածությունը քաղաքներում 2000 մարդ՝ նախկին 1800-ի փոխարեն: Մարդահամարային տեղամասերում՝ քաղաքներում առավելագույնը 22 հազար մարդ՝ նախկին 16 հազարի փոխարեն, գյուղական վայրերում 17 հազար՝ նախկին 13 հազարի փոխարեն,

- կազմավանի կազմման ժամկետները,

- վիճակագրական մարզային վարչության և դրա տարածքային բաժինների պետերի մարդահամարի գծով տեղակալների աշխատանքի տևողությունը նախկինում 12 ամսվա փոխարեն՝ 8 ամիս,

- տների (շինությունների) նախնական շրջագայության ժամկետը (ավելացվեց 1 օրով), ընտրանքային վերահսկիչ շրջագայության ժամկետը (ավելացվեց 1 օրով),

- մարդահամարի նյութերի ընդունման ժամկետները,

- մարդահամարի նյութերի մշակման կարգն ու տեխնոլոգիաները:

-инструктора-2000 человек в место бывших 1800 в городах. На переписном участке рабочая максимальная нагрузка – 22 тысячи человек вместо 16 тысяч в городе и 17 тысяч человек вместо 13 тысяч в сельских местностях.

- Сроки составления организационных планов.

- Продолжительность работы статистического управления марза и территориальных заместителей заведующих по линии переписи населения стало 8 – вместо бывших 12 месяцев.

- Срок обхода домов (строений) был увеличен на 1 день, срок отборного контрольного обхода тоже был увеличен на 1 день.

- Сроки приема материалов переписи населения.

- Порядок и методология обработки материалов переписи населения.